

ki so jo zgradili med prvo vojno ruski vojni ujetniki, nato dosežemo dno doline, po kateri teče Pišenca z izlivom v Savo pod Kranjsko goro.

Literatura: dr. Jakob Medved: Zemljevid z italijanskimi in slovenskimi krajevnimi imeni v Furlaniji—Juljski krajini in Benečiji, 1974; dr. Vladimir Klemenčič: Koroška, Karta in imenik slovenskih in nemških krajevnih imen, 1972; Tine Logar: Slovenska narečja, Kondor 154 (ziljsko-gorenjski govor je na zemljevidu str. 88—89 s števil. 59 postavljen napačno na Dravo, namesto na Savo nad Jesenicami); dr. Ivan Grafenauer: Slovensko slovstvo na Koroškem, živ člen vseslovenskega slovstva, v Koroškem zborniku, 1946 (v uvodu vsebinska oznaka vindišarske teorije); Koroška in koroški Slovenci, 1971 (v Jezikovno-leposlovnem delu monografski opisi najznačilnejših koroških pisateljev v preteklosti in sedanosti, z izborom iz njihovega slovst. dela); Koroški kulturni dnevi, 1973 (zbornik predavanj); Ferenc, Kacin-Wohinz, Zorn: Slovenci v zamejstvu 1974; Planinsko berilo, Kondor 109, izbral, uredil in spremno besedo napisal Tine Orel; spremne besede v knjigah izbranih planinskih spisov pisateljev, ki so navedeni v članku; Bogo Grafenauer: Kanalska dolina, 1946; spremna razprava Boga Grafenauerja k posmrtni izdaji očetove knjige Kratka zgodovina starejšega slovenskega slovstva, 1973; Slovenska pesmarica, II. knjiga, 1964 (razprava dr. P. Zablatnika: Pesmi koroških ljudskih pevcev, vižarjev in pesnikov); slovenske slovstvene zgodovine; za življenje in delo posameznih v članku navedenih kulturnih, zlasti slovstvenih delavcev gl. SBL; o Cankarju v Kranjski gori in na Vršiču gl. XXX. knj. Cankarjevega ZD ob pismih Jožici Budinek; Janez Svöljšak: Cankarjeve vezi z Gorenjsko in Gorenjci, v Listih, tedenski prilogi jeseniškega Železarja, 27. maja 1976 (tu tudi nekaj ustrezne literature); Tone Wraber: Trenta, 1976, in Nada Praprotnik: Juliana v Trenti, 1976, brošuri med vodniki zbirke Kulturni in naravni spomeniki Slovenije; o knjigi dr. E. Kranzmayerja Ortsnamenbuch von Kärnten, I. in II. knj., Celovec, 1956—1958, gl. dr. France Bezlaj v knjigi: Razprave in gradivo, 1963, izd. Institut za narodnostna vprašanja, krajše SR 1959/60 in 1961/62; Dušan Čop: Slovenska krajevna imena in priimki na Koroškem in Vzhodnem Tirolskem, PV 1971; Anton Funtek: Nekaj o Zlatorogu, Literarna pratika za 1914. leto; Vilko Novak: Über den Charakter der slowenische Volkskultur in Kärnten, v Münchenskem zborniku Litterae Slovenicae IX, 1973 (o tem poročilo in ocena dr. P. Zablatnika, Traditiones, Ljubljana, 1974); dr. Joža Mahnič: Roža mogota, SR 1950; dr. Roman Savnik (s sodelavci): Krajevni leksikon Slovenije, I. knj., 1968; Joža Abram: Opis Trente, ponatis v knjigi Moja Trenta, Gorica, 1972; za etimologijo rečnih imen gl. dr. France Bezlaj: Vodna imena, I.—II., 1956 in 1961; slike Ivana Cankarja na Vršiču in pod njim gl. Cankarjev album, uredil Fr. Dobrovoljc; dr. Niko Kuret: Praznično leto Slovencev, IV, 47—56 (o ziljskem štehanju); Ivo Juvančič: Višarske zgodbe, Planinski vestnik 1972 (o Višarjah in Kanalski dolini pod italijansko okupacijo); Evgen Lovšin: Oton Župančič in narava, posebej njen gorski svet, Planinski vestnik 1972; Levstik o Veselovem slovenstvu in o jeziku njegovih potomcev v oceni Kleinmayrove Zgodovine slovenskega slovstva, Ljubljanski zvon 1881, zdaj v ZD, VII. knj.; L. Ude: Koroško vprašanje, 1976; Kugy: Pet stoletij Triglava, prevod in spremni komentar Marjana Lipovška; Levec, razprava ob stoletnici Veselovega rojstva, Knezova knjižnica, V, 1898, 191—192.

Viktor Smolej
Ljubljana

Ocene in poročila

Nahtigalov zbornik

Slovansko jezikoslovje — Nahtigalov zbornik. Prispevki z mednarodnega simpozija v Ljubljani 30. junija — 2. julija 1977. Uredil Franc Jakopin. Filozofska fakulteta,

PZE za slovanske jezike in književnosti, Ljubljana 1977. XI + 528 str.

Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, ki že vrsto let s svojimi izdajami sistematično bogati slovenistično literaturo

(zborniki predavanj, Informativni zbornik, Besedila slovenskega jezika), je z *Nahtigalovim zbornikom* posegel na širše področje slovenskega jezikoslovja. V njem je zbranih 29 prispevkov udeležencev mednarodnega simpozija ob stoletnici rojstva prof. Rajka Nahtigala, ki je bil prirejen v okviru SSJLK (30. VI. — 2. VII. 1977). Tematski okvir simpozija je bil začrtan z naslovom *Aktualni problemi slovenskega jezikoslovja s posebnim ozirom na delovno področje Rajka Nahtigala*. Kot je bil širok razpon Nahtigalovega znanstvenega dela, tako je vsebinsko razvejan tudi zbornik, saj prispevki obravnavajo vprašanja primerjalne slavistike, stare cerkvene slovanščine ter sodobno in historično problematiko posameznih slovanskih jezikov. Dosežen je bil torej širok in bogat prikaz slavističnih raziskovanj tako glede vsebine kot glede avtorjev, saj so med njimi zastopani priznani domači in tuji strokovnjaki iz Evrope in ZDA.

Precejšnji del prispevkov izhaja iz Nahtigalovih študij o stosl. in njegove izdaje Sinajskega evhologija. E. Dogramadžieva (Sofija) in P. Penkova (Odense) raziskujeta jezik tega spomenika, referatoma sta dodana koristna seznama: prvemu primerjalni seznam veznikov v podrednih prislovnih stavkih v SE in drugih stosl. tekstih, drugemu pa seznam sinonimov, uporabljanih v SE. A. Nazor (Zagreb) podaja natančen in izčrpen pregled povojnih izdaj stosl. in csl. spomenikov. L. Moszyński (Gdańsk) zasleduje zgodovinsko pot besede *cerkev* (oz. odgovarjajočih oblik v drugih slovanskih jezikih) in ugotavlja, da so si Slovani izposodili dvakrat: prvič še pred delovanjem druge palatalizacije od Gotov ob Črnem morju, drugič pa od Bavarcev v Karantaniji. Zgodovino posameznih besed v stosl. tekstih obravnava še A. S. Lvov (Moskva) in A. E. Suprun (Minsk), probleme pisav pa H. Kuna (Sarajevo) in K. D. Olof (Celovec). Lepo se dopolnjujeta prispevka J. Jurančiča o zgodovini pisav na Slovenskem in Hrvaškem ter J. Zora o glagolici na Slovenskem.

Historično primerjalni so prispevki F. Bezlaja o leksikalnih in semantičnih paralelah med slovenščino in stosl., F. Mareša (Dunaj) o razvoju dvojninskih glagolskih oblik v slovenščini in lužiški srbščini ter Lužičana H. Schuster — Šewca (Leipzig) o nekaterih jezikovnih črtah, skupnih slovenščini in lužiški srbščini. O. Orzechowska (Varšava) govori o nekaterih pojavih (npr. spolniku, sovpadu sklonov, nadome-

ščanju infinitiva z *da* konstrukcijo) v slovenščini, ki so sicer značilni za slovanske jezike balkanske jezikovne zveze (zlasti bolgarščino in makedonščino). Ugotavlja, da so ti pojavi bolj opazni v neknjižni in starejši slovenščini. H. Andersen (København) in H. Lunt (Cambridge, ZDA) sta prispevala zelo zanimiva članka s področja praslavske fonologije. Andersen kaže, kako je veliko tendenc v psl. glasovnem razvoju delovalo tudi še po razpadu psl. skupnosti, zato se na osnovi le jezikovnih kriterijev ne da določiti ostre meje med praslavsčino in posameznimi slovanskimi jeziki. To je tudi vzrok izoglasam, ki združujejo oz. ločujejo območja ne glede na jezikovne meje. Lunt razvija tezo o tem, da je 3. slovanska progresivna palatalizacija zelo stara in da se je zgodila še pred prvo. Takrat v psl. še ni bilo glasu *h*, kar tudi pojasnjuje, zakaj nanj praviloma ni delovala. Na osnovi gradiva za občeslovanski lingvistični atlas podaja J. O. Dzendeliv'skij (Užgorod) lingvogeografsko in etimološko analizo besed, ki pomenijo v slovanskih narečjih *kačjega pastirja*. Gradivo je izredno bogato, saj označujejo ta pomen izpeljanke iz več kot 150 korenov, večinom gre kot pri slov. *kačjem pastirju* za metaforično tvorbo.

Nekaj avtorjev obravnava historična vprašanja posameznih slovanskih jezikov. Pomemben prispevek ukrajinski historični slovnici je delo G. Shevelova (New York) o zgodovini glasu *i* v ukrajinščini. Na še neizrabljeno bogato gradivo za rusko historično slovnico opozarja A. Isačenko (Celovec), ko govori o *Moskovskih zapiskih* v Vipavi rojenega barona Žige Herbersteina. M. Orožnova na podlagi številnih primerov iz starejše slovenske književnosti prikazuje, kako je bil v slovenščini 19. st. pod vplivom stosl., češčine in ruščine ponovno oživiljen prislovni deležnik na *-é/-áje*.

Nekatera dopolnila in komentarje k Nahtigalovim delom prinašajo referati B. Markova (Skopje), ki piše o obravnavi makedonščine v *Slovanskih jezikih*, J. Toporišiča o slovenskem imenskem oblikoslovju v istem delu ter W. Schmalstieg (Pennsylvania, ZDA), ki komentira izdajo staroruskega epa *Slovo o polku Igorevč*. V zvezi z Nahtigalovimi študijami o Brižinskih spomenikih pretresa B. Pogorelčeva novejša raziskave in interpretacije teh tekstov in poudarja pomen kulturnozgodovinskih dokazov pri natančnejši določitvi de-

leža, ki ga je imelo stsl. slovstvo pri njihovem nastanku.

V poglavje o zgodovini slovanske filologije sodita prispevka S. B. Bernštejna (Moskva), ki govori o postopni uveljavitvi fonološke razlage psl. glasovnega razvoja v slavistiki, ter F. Jakopina o Nahtigalovi korespondenci s sodobnimi znamenitimi jezikoslovci.

Treba je še reči, da je *Nahtigalov zbornik* izredno hitro izšel, že 6 mesecev po simpoziju. Izdaja takšnih mednarodnih jezikoslovnih publikacij, ki so ponavadi v več jezikih (v *Nahtigalovem zborniku* so prispevki v 11 jezikih in 4 pisavah), je namreč zvezana s številnimi tehničnimi težavami, tako da se lahko delo neredko zavleče za več let. Da je *Nahtigalov zbornik* dosegel na tem področju pravi rekord, je predvsem zasluga urednika in njegovih sodelavcev, ki so, kolikor se je le dalo, sami opravili organizacijsko, tehnično in korekturno delo. Knjigo poživljajo fotografije *Nahtigala* v družinskem in jezikoslovnem krogu ter posnetki nekaterih pism iz njegove korespondence, dragocena pa bo vsem slavistom tudi zaradi ponekod prav obširnih in izčrpnih bibliografij z najrazličnejših področij stroke.

Aleksandra Derganc
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Slovar asociativnih norm ruskega jezika

Slovar' asociativnyh norm russkogo jazyka. Pod redakciej A. A. Leont'eva. Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta 1977, 192 str.

Vprašanja pomenoslovja postajajo v zadnjih desetletjih čedalje bolj pomembna v teoretičnem in praktičnem jezikoslovju. Tudi psiholingvistika šteje med svoje osnovne naloge proučevanje besednih pomenov, njihovih zvez in razmerij v okviru enega jezika, pa tudi odnosov med sorodnimi in nesorodnimi jeziki. Ena od možnosti za ugotavljanje pomenskih stikov med besedami je tkm. asociativni eksperiment, ki ga je uporabila skupina sovjetskih jezikoslovcev in psihologov. (A. A. Leont'ev in drugi); v pričujočem slovarju srečamo prve ugotovitve, katerih vrednost seže čez meje rusistike.

Ruski asociativni slovar bo zajel 500 gesel (besed-dražljajev), ki so jih izbrali po kriteriju pogostnosti. V prvi knjigi je ra-

zen uvodnih poglavij, ki pojasnjujejo predmet in metode dela, razporejenih po abecednem redu 196 enot, v drugi knjigi jih bo še nekaj nad 300, z dodatnim obrnjenim slovarjem in indeksi.

Prvi poskusi o besednih asociacijah segajo že na začetek našega stoletja (A. Thumb, K. Marbe, Experimentelle Untersuchungen über die psychologischen Grundlagen der sprachlichen Analogiebildung. Leipzig 1901), vendar se zbirka slovarjev asociativnih norm pravzaprav začenja z delom Kent — Rosanoff, A study of association in insanity (1910); avtorja sta izbrala 100 besed-dražljajev in zapisala besede-reakcije pri tisoč odraslih poskusnih osebah. V naslednjih desetletjih so se ukvarjali največ z asociacijami v otroškem jeziku, v zadnjem času pa je bilo sestavljenih več slovarjev asociativnih norm: za angleščino, francoščino, nemščino, holandščino, poljščino, slovaščino idr., tako da so zdaj že mogoče primerjave.

S poskusi za ruski slovar so začeli leta 1969. Omejili so se na osebe v starosti 16—50 let z višjo ali visoko izobrazbo, katerih materinščina je ruski jezik. Zaradi udobnosti so največkrat izbrali študente (študentke), vendar v različnih univerzitetnih mestih. Sodelovalo je okrog 700 oseb, pri nekaterih posebej označenih geslih pa samo okoli 200. Poskusna oseba je morala na dano besedo-dražljaj odgovoriti z besedo-reakcijo v odmerjenem (seveda zelo kratkem) času. Tako je nastal ob vsakem geslu (dražljaju) spisek besed (reakcij), ki so v slovarju razvrščene po pogostnosti; sezname obsegajo od 120—180 besed pri poskusih s 600—700 osebami in približno polovico manj pri poskusih z 200 osebami. Reakcije se delijo na paradigmatične in sintagmatične; pri prvih je npr. reakcija na samostalniik drug samostalniik (roka — noga), pri drugih pa npr. pridevnik (jezik — ruski). Razmerje med paradigmatičnimi in sintagmatičnimi reakcijami je odvisno predvsem od besedne vrste dražljaja, od jezika, od starosti poskusne osebe (otroci imajo več sintagmatičnih reakcij), od zvočne podobe besede, od njene udeležbe v frazeologemih itd. Za angleščino so izračunali, da je reakcija na samostalniik v 70 % samostalniik, na pridevnik v 50 % pridevnik (črn — bel), pri glagolu pa samo v 35 % glagol (začeti — končati).

O naravi spiska besed-reakcij in o vrednosti asociativnega eksperimenta za proučevanje semantike razpravljata v drugem